

PRIKAZ EDUKATIVNE DJELATNOSTI U ETNOGRAFSKOM MUZEJU SPLIT TIJEKOM 2024./25. ŠKOLSKE GODINE

Tanja Ban

Etnografski muzej Split
Iza Vestibula 4, 21 000 Split
tanja@etnografski-muzej-split.hr

Sažetak

Radom se predstavljaju aktivnosti Etnografskog muzeja Split namijenjene djeci vrtićke i osnovnoškolske dobi. Pregled edukativnih radionica i izdvojenih projekata prikazuje edukativni rad koji je namijenjen različitim posjetiteljima.

Ključne riječi: edukacija, Etnografski muzej Split, kulturna baština, muzejske radionice, muzej

1. Cjelogodišnji edukativni programi

Etnografski muzej Split, kao čuvar kulturne baštine, dugi je niz godina i edukativna institucija koja aktivno sudjeluje u obrazovnom procesu različitih skupina posjetitelja. Ovaj članak daje pregled edukativnih programa tijekom školske godine 2024./25. i pritom pokazuje važnost muzeja kao mjesta učenja, zabave i interakcije.

Tijekom školske godine u ponudi je 25 radionica i predavanja, uz stalno uvođenje novih sadržaja poput kvizova, igraonica i radionica koje prate privremene izložbe. Djeca vrtičke dobi i učenici nižih razreda osnovnih škola najbrojniji su korisnici edukativnih muzejskih programa.

Na radionici *Odjeća u prošlosti* učenici su saznali kako su se odijevali stanovnici ruralnih i urbanih sredina priobalja i dalmatinskog zaleđa. Tijekom radionice imali su mogućnost izraditi stilizirane modele prema originalnim primjercima narodne nošnje.

Radionica *Pogodi tko sam* upoznala je djecu s tradicijskim običajima vezanim uz pokladno vrijeme, a praktični je dio obuhvatio izradu maski.

Ukrasi svoju torbu naziv je radionice na kojoj su se izrađivale torbe po uzoru na originale predstavljene u muzejskom postavu.

Božićna priča najmlađima je približila simboliku Božića – panj *badnjak*, jaslice, božićnu slamu i svijeće, a u praktičnom su dijelu izrađivali prigodne ukrase poput božićnih čizmica i borova.

Na radionici *Pisanica šarenica*, nakon predavanja o osnovnim značajkama korizmenih običaja, tradicijskim običajima na Cvjetnicu i kroz Veliki tjedan te na sam Uskrs, djeca su izrađivala prigodne ukrase.

Toplina doma približila je najmlađima interijere tradicijskih dalmatinskih kuća i predmete koji su se koristili u svakodnevnom životu. Praktični dio obuhvatio je izradu glinenih modela kuća i predmeta vezanih uz ognjište.

Radionicom *Dani kruha* predstavljeni su običaji vezani uz sijanje žita i žetvu. Djeca su saznala kako su izgledali stari mlinovi i krušne peći te što se pripremalo u vrijeme blagdanskih svečanosti.

Nakon uvodnog predavanja, na radionici *Priča o igračkama* najmlađi su učili o hrvatskim tradicijskim i industrijskim igračkama, a potom i izradili vlastiti primjerak.

Nauči tkati pametno je znati naziv je radionice na kojoj su se djeca upoznala s osnovama tkanja. Stečeno su znanje odmah i primijenila – na malom drvenom tkalačkom stanu.

2. Edukativni projekt „Tradicijske igre iz muzejskog dvorišta“

Novi edukativni program nastavak je djelovanja Etnografskog muzeja Split koji čuva, prikuplja i predstavlja materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu, a igre su jedan od fenomena nematerijalne baštine čovječanstva. Na ovoj radionici djeca su saznala kako su nekoć njihovi vršnjaci provodili slobodno vrijeme – igrajući pomalo zaboravljene igre kao što su *zoga*, *franje*, *laštik* i vožnja *karetom*.¹

Želja nam je djeci predstaviti muzej kao mjesto učenja i zabave. Stoga je ovaj program, osim edukacije o načinu provođenja slobodnog vremena prijašnjih naraštaja, usmjeren i na rekreaciju djece koja mnogo vremena provode u zatvorenom prostoru ili izložena multimedijским sadržajima. Program se održao na otvorenome, a sudjelovala su djeca vrtičke i osnovnoškolske dobi. Nakon razgledavanja stalnoga postava i kratkog edukativnog filma slijedio je praktični dio. Sudionici su pokazali interes za učenje pravila, a najveći dio njih iskazivao je i želju za duljim trajanjem radionice. Evaluacija radionice pokazala je da većina djece nikad nije čula za prikazane igre te da nisu poznavala njihova pravila. Zaključili su da s igrama žele nastaviti na školskom igralištu ili pak ponovno posjetiti muzej i sudjelovati u radionici.

¹ O tradicijskim igrama u Splitu pisao je Miljenko Vujanović u knjizi „Pagarešto: igre iz mladosti“ (2020).

3. Vanjski suradnici kao dodatna vrijednost muzejskih edukativnih programa

Radionica bojenja borovom korom

Uloga vanjskih suradnika u muzeju značajna je jer njihovo uključivanje omogućuje stvaranje otvorenog i inovativnog prostora.

U suradnji s kustosom Muzeja općine Jelsa Dujom Dorotkom javnosti je predstavljena radionica *tanganja* – tradicijskog bojenja borovom korom.² Cilj je radionice očuvanje i prenošenje znanja o vještini bojenja ribarskih mreža prirodnim pigmentom koja je ovom prilikom primijenjena na bojenje bijelih pamučnih majica. Postupak bojenja borovom korom bio je široko rasprostranjen na hrvatskom priobalju sve do polovice 20. stoljeća, kad dolaskom sintetičkih mreža na naša tržišta gubi važnost i pomalo pada u zaborav.

Mašćenje ili *tanganje* imalo je dvojaku svrhu: impregnacija mreža kako bi postale otpornije na utjecaje mora i soli, ali i da ih se oboji u smeđu ili zagasito crvenu boju kako bi u moru bile što neprimjetnije i učinkovitije. Sam postupak počinje mljevenjem borove kore drvenim čekićima koja se prikuplja i prosijava kako bi se izdvojila fina prašina, koja se potom kuha u morskoj vodi. Nakon prokuhavanja smjesa se propušta kroz finu tkaninu – i boja je spremna za upotrebu.

Radionica bojenja borovom korom pokazala je koliko prirodni materijali mogu biti vrijedni u umjetničkom izražavanju i učenju te kako ih prepoznati i iskoristiti na održiv način. Djeca i odrasli uživali su u zajedničkom stvaranju i otkrivanju novih mogućnosti upotrebe prirodnih resursa, a majice koje su obojili ponijeli su kao suvenir. (Slika 1)

Projekt „Mala škola folklor“

Kroz plesne koreografije, glazbene izvedbe i prikaz narodnih nošnji djeca uče i o vrijednostima koje folklor prenosi, kao što su zajedništvo, identitet i kreativnost.

² Radionicu bojenja tkanina predstavio je etnolog Dujje Dorotka iz Muzeja općine Jelsa.

S tim na umu u Etnografskom muzeju Split pokrenut je projekt „Mala škola folklor“ čiji su nositelji članovi FA-a *Jedinstvo*³ i KUD-a *Dugopolje*.⁴

Glavna je svrha prezentacije pokazati rezultate rada škole folklor, ali i potaknuti nove generacije na očuvanje kulturne baštine.

Radionica škole folklor bila je zabavna i poučna. Uz pjesmu i ples djeca i odrasli upoznali su bogatstvo naše tradicije i važnost čuvanja kulturne baštine. Djeca su se družila, surađivala, zajedno plesala te naučila cijeniti običaje svoga kraja. Ovakvi programi potiču zajedništvo, veselje i ljubav prema folkloru, a zbog velikog interesa radionica će se nastaviti tijekom cijele školske godine. (Slika 2)

Suradnja s udrugama

Posljednjih godina Etnografski muzej Split njeguje suradnju s Poljskom kulturnom udrugom *Polonez*. Udruga je već nekoliko puta organizirala radionicu uskrasnih običaja na kojoj su polaznici izrađivali tradicijske poljske *palme* i *zlezanke*.

Muzeji su mjesta gdje možemo upoznati običaje i prošlost različitih naroda. Kroz izložbe i predmete učimo o kulturama iz cijelog svijeta, a muzeji nas povezuju i pokazuju da su kulturne razlike bogatstvo, a ne prepreka. (Slika 3, Slika 4)

Edukativni programi tijekom kulturne manifestacije „Noć muzeja“

U sklopu manifestacije „Noć muzeja“ organizirana je radionica *I ja volim muzej*, koju je vodila akademska slikarica Tisja Kljaković Braić, te radionica *Tkanje i filcanje* namijenjena djeci različitih uzrasta. (Slika 5)

U opuštenoj i neformalnoj atmosferi kakva vlada tijekom „Noći muzeja“ djeca su zajedno s roditeljima uživala u crtanju karikatura s voditeljicom/slikaricom. U drugome dijelu programa imala su priliku upoznati tehnike tkanja i filcanja

³ FA *Jedinstvo*, osnovano u Splitu 1919., među najstarijim je kulturno-umjetničkim društvima u Hrvatskoj te jedan od najtrofejnijih hrvatskih folklornih ansambala.

⁴ KUD *Pleter* djeluje od 1999., a primarna mu je djelatnost organizacija kulturno-umjetničkih programa u Općini Dugopolje.

te su naposljetku pokazala umijeće u izradi broševa od filca i malih vunениh tepiha. Za obje radionice tražila se "karta više".

Split za djecu

Etnografski muzej Split pridružio se festivalu „Split za djecu“, kulturno-zabavnoj manifestaciji namijenjenoj djeci i njihovim roditeljima. U muzejskom prostoru, primjerice, zajedno su sudjelovali u izradi tradicijskih maski i torbi.

Radionice, predstave i pričaonice prilika su da se djeca zabave i nauče nešto novo, a ovakve radionice izvrstan su primjer međugeneracijskog zajedništva roditelja i djece.

Rad s osjetljivim skupinama

Tijekom 2025. ostvarena je suradnja s korisnicima Centra za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonačić“ koji su Muzej posjećivali jednom mjesečno. Organizirano je vodstvo kroz stalni postav i sudjelovanje na radionicama. Glavni cilj rada s osobama s teškoćama u razvoju jest njihovo aktivnije uključivanje u muzejske programe, čime postaju ravnopravni sudionici kulturnoga života. Korisnici su se upoznali s muzejskim postavom, učili i kreativno se izražavali na radionicama koje su im bile prilagođene.

Nadalje, ostvarena je i suradnja s Centrom za autizam Split te je održana izložba radova korisnice Centra.

Cilj je ovakvih projekata nastavak rada s ranjivim skupinama te njihova inkluzija u poučne programe.

4. Zaključak

Edukativni programi pedagoškog odjela pridonose promišljanju pojma muzeja kao institucije koja ima istaknutu društvenu ulogu. Etnografski muzej Split promatramo kao otvorenu i inkluzivnu instituciju čiji su interaktivni edukativni programi usmjereni na poučavanje djece o važnosti očuvanja kulturne i prirodne baštine. Navedeno usmjerenje pozicionira muzej kao važan čimbenik u odgoju budućih nositelja kulturnog identiteta.

Stručno osmišljenim radionicama, tematskim vodstvom, predavanjima i suradnjom s obrazovnim institucijama Etnografski muzej Split potiče razumijevanje tradicijskih vrijednosti, povezuje prošlost i sadašnjost na kreativan način te postaje prostor dijaloga između baštine i zajednice.

Osim želje da muzeji postanu živa mjesta učenja i stvaranja, cilj nam je u muzejske programe uključiti sve dobne skupine – od djece, mladih i umirovljenika do ranjivih skupina – te zajedno graditi osjećaj pripadnosti kulturnoj baštini i umjetnosti.

Literatura:

Vujanović, Miljenko. 2020. *Pagarešto: igre iz mladosti*. Split: Etnografski muzej Split.

Premuž Đipalo, Vedrana. 2014. „Edukacija u Etnografskom muzeju Split“. *Ethnologica Dalmatica* 21: 165–172.

Elektronički izvori:

FA Jedinstvo. 2025. Dostupno na: <https://www.kud-jedinstvo.hr/> (pristup: 21. 10. 2025.)

KUD Pleter. 2025. Dostupno na: <https://kud-pleter-dugopolje.hr/> (pristup: 21. 10. 2025.)

Muzej općine Jelsa. 2025. Dostupno na: <https://muzejopcinejelsa.hr/> (pristup: 21. 10. 2025.)

Slika 1

Slika 2

Slika 3

Slika 4

Slika 5

